

Sınıf Öğretmenlerinin Özel Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Yeterlilikleri: Nitel Bir Araştırma

Nazım ÇOĞALTAY¹

İlknur ÇETİN²

¹ Siirt Üniversitesi

² Siirt İl Milli Eğitim Müdürlüğü

ARTICLE INFO

Özet

Gönderim

Tarihi

26.03.2020

Kabul Tarihi

01.04.2020

Yayın Tarihi

16.04.2020

Sınıf öğretmenlerinin özel öğrenme güçlüğüne ilişkin yeterliliklerinin incelenmesinin amaçlandığı bu araştırma, nitel araştırma yaklaşımından vaka çalışması deseninde yapılandırılmıştır. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Çalışma grubunu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden, kolay ulaşılabilir örnekleme yoluyla 2018- 2019 eğitim- öğretim yılının bahar döneminde Siirt ilinde çalışan 12 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Görüşmeler, öğretmenlerin izinleri alınarak ve ses kayıt cihazına kaydedilerek içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırma bulguları, öğretmenlerin özel öğrenme güçlüğü kavramına yönelik eksik ve hatalı bilgiye sahip oldukları, bu öğrencilerle karşılaştıklarında yönlendirme süreciyle ilgili bilgilerinin oldukça eksik olduğu, bu öğrencilerin eğitimine yönelik kendilerini yetersiz hissettikleri ve bu kavramla ilgili yeterli bir eğitim almadıklarını düşündüklerini göstermektedir.

© 2020 AEAD

Anahtar Kelimeler: Sınıf Öğretmeni, Özel Eğitim, Öğrenme Güçlüğü

The Classroom Teachers' Competencies Regarding to Special Learning Disabilities: A Qualitative Research

Abstract

This research which aims to examine the competencies of classroom teachers regarding to special learning disability, is structured in the case study pattern from the qualitative research approach. Semi-structured interview form was used to collect the data. The study group consists of 12 teachers working in the city of Siirt in the spring semester of the 2018-2019 academic year. The interviews were subjected to content analysis by recording on the voice recorder. Research findings show that teachers have incomplete and inaccurate information about the concept of special learning disabilities, when they encounter these students, their knowledge about the orientation process is incomplete and they feel inadequate about to training of students who have special learning disabilities.

Keywords: Classroom Teacher, Special Education, , Special Learning Disabilities

¹ Siirt Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Siirt, Türkiye, ynscofaltay@gmail.com

² Siirt İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Türkiye, cetnilkn@gmail.com

GİRİŞ

Zekâ düzeyi akranlarına göre normal gibi görünen ancak akademik ve sosyal alanlarda yine akranlarına göre çeşitli problemler yaşayan çok sayıda öğrencinin okullarda var olduğu gözlemlenebilen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Akranları ile benzer işitme ve görme yetisine sahip olmasına rağmen okuma ve yazmada güçlük yaşayanların çokça raporlandığını görmek mümkündür. 1960'lı yıllarda bu durumun önceleri öğretim düzenlemelerinden kaynaklandığına dair baskın görüş var iken daha sonraları bilişsel süreçleri ölçen ölçme araçlarının geliştirilmesi ile birlikte özel öğrenme güçlüğü kavramının tartışılmaya başlandığı görülmüştür (Özyürek, 2009). Bu bağlamda özel öğrenme güçlüğü terimi ilk kez Samuel Kirk tarafından (1963) okulda öğrenme konusunda ciddi sorunlar yaşayan ancak belirli bir engeli de bulunmayan öğrenciler için ortaya atılmış bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Akt: Şahin, 2010).

Özel öğrenme güçlüğü, kişinin zekâsının normal ya da normalin üstünde olmasına rağmen beklenen akademik becerileri kazanamaması durumudur. Dinleme, düşünme, konuşma, okuma, yazma, harfleme ya da matematik becerilerinin kazanılmasında ve kullanılmasında zorluklarla kendini göstermektedir. Heterojen bir bozukluk olup, bilgi işleme süreçleri ve bilgiyi öğrenme yeteneği ile ilgili bir problemi yansıtır. Bu durum algısal bozukluk, beyin zedelenmesi, minimal beyin disfonksiyonu, disleksi ve gelişimsel afazi gibi durumları da kapsar. Fakat görme, işitme, motor engel, zihinsel engel ya da çevresel, kültürel veyahut ekonomik dezavantajların birincil sonucu olarak görülen öğrenme problemlerini kapsamaz (Akçin, 2009). Literatür incelendiğinde özel öğrenme güçlüğüne ilişkin yapılan tanımlarda tam bir anlaşma söz konusu değilse de tanımlamalarda var olan ortak özellikler; (i) ortalamanın altında başarı ve performans, (ii) akademik alanlardaki düşük öğrenme hızı (iii) temel bilişsel süreçlerin birinde ya da daha fazlasında yetersizlik, (iv) zihin engeli, duygusal bozukluk, duygusal, bedensel ve kültürel yetersizliğin olmaması şeklinde sıralanabilir (Bowe, 2005; Graham, Haris, Reid & Kandel, 2006; Lerner, 2000). Nedenleri tam olarak bilinmemekle birlikte özel öğrenme güçlüğü'nün genetik, beyin hasarı, nörolojik problemler, biyokimyasal reaksiyonlar ve psikolojik etkenler sonucu ortaya çıkabileceği düşünülmektedir (Doğan, 2012; Altun ve Uzuner, 2016). Farklı nedenlerle ortaya çıkan bu güçlüğü'nün çözümüne yönelik olarak literatürde farklı seçenekler mevcut olup bunların içerisinde en temel olanı özel eğitim seçeneğidir (Polat, 2013; Altun ve Uzuner, 2016). Özel öğrenme güçlüğü'nün ortaya çıkma nedeni net olarak belirtilmemiştir, fakat söz konusu bireylerin hangi özelliklere sahip olduğu noktasında bilgi sahibi olunabilir. Bu özellikler hiperaktiflik, algısal devinimsel yetersizlik, eşgüdüm problemleri, dikkat güçlüğü, düşüncesizce davranma, dil bozuklukları şeklinde özetlenebilir (Graham, Haris, Reid & Kandel, 2006; Hallahan & Kauffman, 1982).

Özel öğrenme güçlüğü tanısı almış çocukların en önemli özellikleri okuma, yazma veya matematik becerilerinde yaşitlarına ve zihinsel gelişim düzeyine oranla düşük başarı göstermesi; dinleme, düşünme, anlama, kendini ifade etmede sorunlar yaşamasıdır. Özel öğrenme güçlüğü problemi çocuğun çevresiyle olan iletişimini, okul başarısını, mesleğini ve benlik saygısını olumsuz etkilemektedir (Korkmazlar, 2008; Özen, 2015). Özel öğrenme güçlüğü farklı alanlarda kendini gösterebilmektedir. Bunların başında gelen disleksi, dil kazanımının farklı derecelerde etkilenmesi sonucunda ortaya çıkan gelişimsel bir dil bozukluğu olarak kabul edilmektedir (Başar ve Göncü, 2018). Bu grup öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilerin en çok karşılaştıkları sorun akıcı okuma ve okuduğunu anlama eksikliğidir (Saraç, 2014). Harfleri ve okumayı akranlarından geç öğrenme, yavaş ve hatalı

okuma bu öğrencilerde gözlenen özellikler olarak sıralanabilir (Bingöl, 2003). Disgrafi olanlar okunaksız ve yavaş yazma sorunuyla karşı karşıya olan bireylerdir. Bununla birlikte bu bireyler; harf, hece, noktalama, gramer yanlışları yaparlar ve bu bireylerin yazılı anlatım becerileri de zayıftır (Yıldız, 2013). Diskalkuli, rakamları anlamada ve kullanmada güçlük, dört işlemi yapmakta zorlanma, problemin çözümüne gitmekte sıkıntı çekme şeklinde ifade edilebilir. Bu öğrenciler; aritmetikte kullanılan bazı sembol, işaret, terimleri anlamakta güçlük çeker veya örüntü oluşturmada zorlanırlar. Çarpım tablosunu ezberlemekte de zorluk yaşarlar ve parmak sayarlar (Akın ve Sezer, 2010).

Sınıf öğretmenleri, özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin belirlenme sürecini çoğunlukla başlatan kişiler konumundadırlar. Özel öğrenme güçlüğü somut olarak harflerin yerini karıştırma, 'b' ve 'd' gibi harfleri öğrenmekte güçlük çekme gibi şekillerde kendini gösterdiği için; ilkokulda öğretmenlerin bunu keşfetmesi daha kolay olmaktadır. Bu sebeple sınıf öğretmenlerinin bu öğrencileri keşfetme, doğru yönlendirme ve bu öğrencilere yönelik eğitim ortamı sağlama gibi sorumlulukları vardır. (Kuruyer ve Çakıroğlu, 2017). Sınıf öğretmenleri öğrencinin performansını dikkate almalı, güçlü ve güçlendirilmesi gereken özelliklerini belirleyip ona göre bir plan hazırlamalıdır. Öğretmenin bütün özveri ve dikkatlerine rağmen öğrencinin performansında kayda değer bir değişiklik gözlemediği takdirde, detaylı bir araştırma için gerekli kişi ve kurumlara yönlendirilmesi sağlanmalıdır (Yiğiter, 2005; Kuruyer ve Çakıroğlu, 2017). Ancak güçlükleri değerlendirmede sınıf öğretmenlerinin hem bilgi eksiklikleri hem de değerlendirmeyi zorlaştıracak kavram-olgu yanlışlarının olduğu söylenebilir (Kuruyer ve Çakıroğlu, 2017). Burada öğretmenler açısından en kritik nokta, güçlüğü temel nedeninin bir engele, örneğin zekâ geriliği ya da görme engeli gibi bir duruma bağlı olup olmadığının bilinmesidir. Bunun ayırt edilmesi özel öğrenme güçlüğü tanısının net bir şekilde konulması açısından önemlidir. Bu sorunun cevaplanabilmesi için öğrencilerin öncelikle tıbbi kontrollerinin yapılmış olması gerekmektedir. Bu şekilde öğrencinin akademik başarısızlığının başka bir engelden kaynaklı olmadığı netleşmiş olacaktır. Özel öğrenme güçlüğü ülkemizde resmi olarak özel eğitim kategorilerinden biri olmasına rağmen özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin güçlüklerinin tanınması ve bu öğrencilere gereksinim duydukları destek eğitimin sağlanması sürecinde problem yaşandığı bilinmektedir (Güzel ve Özmen, 2008). Bu nedenle, sınıf öğretmenlerinin özel öğrenme güçlüğü kavramı ve bu güçlükleri yaşayan öğrenciler hakkında görüşlerinin ve bilgi düzeylerinin yanı sıra deneyimlerinin ve gerçekleştirdikleri mevcut uygulamaların incelenmesi önem taşımaktadır.

Bu bağlamda bu araştırmanın temel amacı sınıf öğretmenlerinin özel öğrenme güçlüğü kavramına yönelik yeterliliklerini belirlemektir. Bu kapsamda sınıf öğretmenlerinin özel öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilerine yönelik olarak hangi çalışmalar yaptıkları, bu çalışmalar yaparken hangi kaynaklardan yararlandıkları, ilgili öğrencilerin velileriyle işbirliği noktasında nasıl çalışmalar yaptıkları ve özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin akademik sorunlarını en aza indirme konusunda kendilerini ne derece yeterli gördükleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

İlgili amaca ulaşabilmek için aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır:

- I. Sınıf öğretmenleri özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin özelliklerini doğru tanımlayabilmekte midir?

- II. Sınıf öğretmenlerinin özel öğrenme güçlüğü kapsamında değerlendirebilecek “disleksi, diskalkuli, dispraksi, disgrafi” kavramlarına ilişkin yeterli bilgileri var mıdır?
- III. Sınıf öğretmenleri özel öğrenme güçlüğü olduğundan şüphe ettiği bir öğrencinin hangi sınıf düzeyinde doğru yönlendirebilmekte midir?
- IV. Sınıf öğretmenleri öğrenme güçlüğü tanısı olan öğrencilerle yapılacak eğitim faaliyetlerine ilişkin kendilerini yeterli görmekte midir?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Sınıf öğretmenlerinin özel öğrenme güçlüğü kavramına ilişkin teorik ve pratik yeterliliklerinin derinlemesine betimlenmesinin amaçlandığı bu çalışmada en uygun araştırma yaklaşımının nitel araştırma yaklaşımı olduğuna karar verilerek, araştırma nitel araştırma yöntemlerinden vaka (durum) çalışması modeli kullanılarak yapılandırılmıştır. Vaka çalışması, özel bir olayın veya sınırlı bir sistemin derinlemesine betimlenmesi ve analiz edilmesidir (Neuman, 2006).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Siirt ilinde görev yapan sınıf öğretmenlerinden amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan kolay ulaşılabilir örnekleme yoluyla seçilen 12 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Bu örnekleme çeşidi nitel yaklaşımda yaygın bir şekilde kullanılan oldukça ekonomik bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Böylelikle araştırmacı derinlemesine incelemek istediği gurubu çalışmanın amacına uygun bir şekilde oluşturabilmektedir. Aşağıdaki tabloda katılımcılara ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara ilişkin Demografik Bilgiler

Kod	Cinsiyet	Hizmet Yılı	Yaş Aralığı
Ö1	E	18	41-50
Ö2	K	24	41-50
Ö3	K	20	41-50
Ö4	K	23	41-50
Ö5	E	7	26-30
Ö6	E	11	31-40
Ö7	E	9	31-40
Ö8	E	11	31-40
Ö9	K	9	31-40
Ö10	E	23	41-50
Ö11	K	5	26-30
Ö12	K	12	31-40

Yukarıdaki tabloda çalışmaya katılan öğretmenlerden 6’sının kadın 6’sının da erkek olduğu görülmektedir. Katılımcıların çalışma yılları 5-24 yıl arasında değişmektedir. Öğretmenlerin çalışma yıllarının ortalaması yaklaşık 14 olarak hesaplanmıştır. Bu ortalama hizmet yılı katılımcıların mesleki deneyimlerinin üst düzeyde olmasını göstermesi bakımından önemlidir. Çalışma yılı en az olan Ö11 kodlu ve çalışma yılı en fazla olan Ö2 kodlu sınıf öğretmenidir. Öğretmenlerin tümü sınıf öğretmenliği programından mezun olmuştur.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veriler uzman görüşlerine başvurulmak suretiyle araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı-yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu için sorular önceden hazırlanır ancak katılımcılara belli bir dereceye kadar aktiflik ve serbestlik sağlanır. Araştırmada görüşme formunun etkililiğini test etmek amacıyla ön uygulama ile dört sınıf öğretmenine ulaşılarak pilot görüşme yapılmış ve bu görüşmeler sırasında anlaşılmayan sorular, eksik ifadeler, eklenmesi gereken sorular gibi hususlar tekrar gözden geçirilmiş ve yeniden uzman incelemesinden de yararlanılarak görüşme formuna son şekli verilmiştir. Görüşmeler sırasında farklı bilgilerin ortaya çıkmasını kolaylaştıracak bir iletişim tarzı tercih edilerek katılımcıların kendini rahat bir şekilde ifade edebilmelerine olanak sağlanmıştır. İlgili görüşmeler katılımcıların bilgisi ve izni dâhilinde ses kaydı ile kayıt altına alınmıştır.

Veri Analizi:

Görüşme formuyla elde edilen verilerin çözümlenmesinde ise içerik analizi kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen veriler, içerik analiz türlerinde kategorisel analiz ve frekans analizi teknikleri kullanılıp çözümlenmiştir. Kategorisel analiz sürecinde; (i) verilerin kodlanması, (ii) temaların [kategorilerin] oluşturulması, (iii) temaların düzenlenmesi (iv) bulguların tanımlanması ve yorumlanması aşamaları izlenmiştir (Corbin & Strauss, 2007).

BULGULAR

Bu bölümde yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuş ve bulgular tablolar halinde verilmiştir. Katılımcılara öncelikle meslek hayatlarında daha önce öğrenme güçlüğü çeken bir öğrencilerinin olup olmadığı sorusu yöneltilmiştir. Bu soruyla öğretmenlerin öğrenme güçlüğü çeken veya çektiğini düşündükleri öğrenciler ile deneyimlerinin olup olmadığı anlaşılmaya çalışılmıştır. İlgili soruya ilişkin ulaşılan bulgular Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların öğrenme güçlüğü çeken bir öğrenci ile daha önce karşılaşp karşılaşmadıkları sorusuna verdikleri cevapların dağılımı

Durum	Öğretmenler	f
Deneyimi olan	Ö1,Ö3,Ö4, Ö6,Ö7,Ö8,Ö9,Ö10,Ö11,Ö12	10
Deneyimi olmayan	Ö2, Ö5	2

Çalışma grubunu oluşturan sınıf öğretmenlerinin tümü meslek hayatları boyunca özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerle karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. 10 sınıf öğretmenin meslek hayatlarında sınıflarında özel öğrenme güçlüğü tanısı almış öğrencisi olduğunu, 2 sınıf öğretmeni ise sınıfında özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencisinin olmamasına rağmen destek eğitim odasında özel öğrenme güçlüğü tanısı alan öğrencisi olduğunu ifade etmiştir. Katılımcı sınıf öğretmenlerine “öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin özellikleri nelerdir?” şeklinde bir soru yönlendirilmiştir. Bu soruyla öğretmenlerin öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin özelliklerinden hareketle öğrenme güçlüğü kavramına ilişkin farkındalıkları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Katılımcıların cevapları Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların “özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin özellikleri nelerdir” sorusuna verdikleri cevapların betimsel analizi

Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerin Özellikleri	Öğretmenler	F
Akademik başarıları düşük oluyor	Ö1, Ö2, Ö4, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12	9
Derslerde ve bazı becerilerde akranlarına göre geç kalmaktadırlar	Ö1, Ö2, Ö4, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö12	8
Geç ve güç öğreniyorlar	Ö1, Ö2, Ö6, Ö7, Ö8, Ö10, Ö12	8
Algılama sorunları var	Ö3, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12	8
Hatırda tutma becerileri zayıf	Ö1, Ö4, Ö6, Ö8, Ö10, Ö11	6
Dikkatsiz ve isteksizler	Ö3, Ö4, Ö5	3
Donuk ve anlamsız bakışları vardır	Ö8, Ö9	2
Kendine güven düzeyleri düşük oluyor.	Ö2, Ö5	2
Aşırı hareketliler.	Ö3, Ö12	2
Okurken ve yazarken harflerin yerini karıştırırlar, yazım kurallarına uymazlar	Ö8, Ö11	2
Metinleri akranlarına göre yavaş okurlar veya yavaş yazarlar	Ö9, Ö12	2
Zihinsel problemleri vardır	Ö7, Ö3, Ö10	3
Ev ödevlerinde sorun yaşıyorlar	Ö4	1

Tablo 3 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin görüşleri arasında; bu öğrencilerin akademik başarılarının düşük olduğu, akademik becerilerde akranlarından geride kaldıkları, geç ve güç öğrendikleri, hatırd tutma, algılama, iletişim ve motor beceriler gibi temel alanlarda çeşitli güçlükleri olduğu şeklinde ifadeler olduğu görülmektedir. Bunların yanında özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin dikkatsiz, isteksiz, özgüvenlerinin eksik olduğu da belirtilmiştir. Bu öğrencilerin geç ve güç öğrendikleri dolayısıyla akranlarından akademik olarak geri kaldıklarını bu durumun da öğrencilerin sosyal becerilerde de geri kalmasına neden olduğu belirtilmiştir. Öğrencilerin okurken ve yazarken harflerin yerlerinin karıştırdıkları, yavaş okuyup yavaş yazdıkları ifade edilmiştir. Bahsedilen güçlükler sahip olan öğrencilerin ev ödevlerinde zorlandığı da öğretmenler tarafından ifade edilmiştir. Ayrıca özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin hareketli olduklarını da ifade eden öğretmenler olmuştur. Bu öğrencilerin derslere ilgisiz oldukları ve anlamadıklarından dolayı donuk ve anlamsız bakışlarının olduğu söylenmiştir.

Tablo 3’deki cevaplar incelendiğinde sınıf öğretmenlerinden bazıları özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin özelliklerini tanımlarken doğru tanımlar yaptıkları bazıların ise zihinsel engelli olan öğrencilerin özellikleri ile karıştırdığı görülmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi öğrenme güçlüğü olan bir öğrenci normal veya normalin üstünde bir zekaya sahip olabilir. Fakat öğretmenlerden üçü bu öğrencilerde zihinsel bir gerilik olduğunu belirtmiştir. Aynı şekilde öğretmenlerden bazıları bu öğrenciler için; hatırd tutma becerilerinde zayıflık ve algılama sorunları vardır şeklinde yanlış tanımlamalarda da bulunmuştur. Aşırı hareketlilik öğrenme güçlüğü ile birlikte görülebilen bir durum olsa bile öğrenme güçlüğü çeken bir öğrencinin özellikleri arasında sayılması doğru olmayacaktır. Bu öğrenciler harflerin ve sayıların yerini karıştırabilir; günler, aylar gibi kavramlarda güçlük çekebilir. Öğretmenlerden çok azı bu noktaya değinmiştir. Bu öğrencilerin dikkatsiz ve isteksiz olduğunu ifade eden öğretmenler de olmuştur. Bu tanı başlı başına isteksizliği ve dikkatsizliği kapsamamakla birlikte zamanla anlaşılmadığını düşünen bir öğrenci derse karşı

istegini de kaybedebilir. Aşağıda öğretmenlerden bazılarının öğrenme gücü olan öğrencilerin özelliklerine yönelik doğrudan görüşleri verilmeye çalışılmıştır:

Ö1: *Akademik olarak arkadaşlarından çok geriler, ders işlerken bol örnekler ve canlandırmalarımla dersi işlediğimde onun anlamadığını görüyorum. Bir şeyi 10 kere anlatmam tekrarlama gerekiyor. Geç ve güç öğreniyordu.'*

Ö6: *Algılamada çok sorun yaşıyor. Somutlaştırma yapıp videolarla desteklediğimde de öğrenme geç gerçekleşiyor. Daha çok tekrar yapma ihtiyacı oluyor, hafıza problemleri olduğunu görüyorum.'*

Ö11 ' *Öğrenciye defalarca noktadan sonra büyük harfle başladığını anlattım ama her seferinde öğrenci bu hatayı yapıyor. Bir de tekrar anlattığımda ilk defa duymuş gibi şaşırıyor. Çok unutkan'*

Ö12 ' *Bir süre sonra öğrencinin bakışlarından bile anlayabiliyorsunuz. Çok boş bakıyorlar. Anlamadıkları çok belli oluyor. Anlamadıkları için de derse ilgilileri kalmıyor. Sürekli hareket halindedir. Dikteyi diğer çocuklar gibi yapamıyorlar. Bir metin yazdırdığımda çok geç yazıyor. Okuması da çok yavaş. Zekâlarında bir sıkıntı yok. Ders dışında gayet iyi. Ama geç öğreniyor.'*

Araştırmada katılımcılara sınıflarındaki bir öğrencide özel öğrenme gücü olabileceğini düşündüklerinde nasıl bir yönlendirme sürecini takip ettikleri sorusu sorulmuştur. Buna yönelik olarak öğretmenlerin yönlendirme yaparken hangi kişi ve kurumlarla işbirliği yaptığı da tespit edilmeye çalışılmıştır. Konuyla ilgili olarak elde edilen bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların öğrenme gücü çeken öğrencilerin yönlendirilmesine ilişkin verdikleri cevapların doğru-yanlış dağılımı

Yönlendirdiğiniz Kurum ve kişiler	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	Ö11	Ö12	F
Biliyorum, yanlış cevap	✓		✓	✓				✓			✓		5
Biliyorum, doğru cevap							✓					✓	2
Bilmiyorum		✓			✓	✓			✓	✓			5

Sınıf öğretmenlerinden 5'inin bu öğrencileri yönlendirme süreci ile ilgili yanlış bilgiye sahip olduğu, 5'inin bu süreçle ilgili bir bilgisi olmadığı ve sadece 2' sinin doğru bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Sınıf öğretmenlerinin çoğu öğrencilerinde özel öğrenme gücü olabileceğini düşündüğünde ilk olarak rehber öğretmene başvurduklarını ve ne yapmaları gerektiği ile ilgili bilgiyi onlar aracılığıyla edinmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir. İlk defa RAM' a yönlendirilecek bir öğrenci için doldurulması gereken eğitsel değerlendirme formu gibi diğer formları da hiç duymadıklarını ve bu formu kendilerinin doldurmaları gerektiğini bilmediklerini ifade eden öğretmenler de olmuştur. Öğretmenlerin birçoğu bu süreçte öğrenciyi rehberlik servisine yönlendirdiklerini ve sonraki aşamada neler yapıldığı ile ilgili bilgisi olmadığını ifade etmiştir. Bazıları ise direkt RAM' a yönlendirdiklerini ve bu öğrencilerin psikiyatrik tanısının orda çalışan personeller tarafından konulduğu şeklinde yanlış ifadelerde bulunmuşlardır. Öğretmenlerden yalnızca ikisi özel öğrenme gücü olabileceğini düşündükleri öğrenciyi çocuk psikiyatristine yönlendirilmeleri gerektiğini, psikiyatristten gelen raporla RAM' dan randevu alabileceklerini ve RAM' dan gelen eğitim kararıyla birlikte okulda eğitim planlarını düzenlediklerini söylemişlerdir. Aynı zamanda böyle bir durumda veli ile görüşülerek velinin bu konudaki görüşüne başvurulduğu ifade edilmiştir. Özel öğrenme gücü olduğu düşünülen bir öğrencinin öncelikli olarak çocuk psikiyatrisine yönlendirilmesi daha sağlıklıdır. Bu öğrenciler ilk olarak RAM' a

yönlendirildiklerinde, burada çalışan personellerin özel öğrenme güçlüğü tanısı koyacak yetkileri ve yetkinlikleri bulunmadığından, öğrencinin çocuk psikiyatrisine yönlendirilmesi yapılacaktır. Bu şekilde öğrencinin çocuk psikiyatristinden önce RAM' a yönlendirilmesi süreci uzatacak ve öğrencinin eğitim desteğinden yararlanmasını geciktirecektir.

Bu konudaki öğretmenlerden bazılarının görüşleri aşağıdaki şekildedir:

Ö2: "Öğrenci belirli bir süre gözlemliyorum daha sonra rehber öğretmene yönlendiriyorum. Rehber öğretmenimiz bazı testler uyguluyor. Uyguladığı testler ve gözlemler sonucunda RAM'A ve hastaneye yönlendiriyoruz."

Ö10: ' Ben önce veli sonra rehber öğretmenle iletişime geçiyorum. Bu çocukta sıkıntı var diyorum. Kendisi gerisini hallediyor. Ben pek anlamam o işlerden. Bazı formlar veriyorlar onları dolduruyorum. Sonraki aşamayı bilmiyorum.'

Ö12: 'Önce veli ile görüşüyorum. En önemlisi veli çünkü. Onu ikna etmeden hiçbir işlem yapamazsınız. Veliyi ikna etmek çok zor oluyor ama benim ikna kabiliyetim yüksektir. Her şeyi iyice açıklayınca ikna oluyor zaten. Sonra öğrenci doktora gidiyor doktor bir form gönderiyor. Ben o formu doldurup tekrar doktora gönderiyorum. Sonraki aşamada da RAM'la iletişime geçiyorum. Tabi bu süreçte rehberlik servisinin katkısı gerçekten çok büyük. Bütün aşamaları birlikte yapıyoruz.'

Özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin erken tanınması ve buna yönelik gerekli tedbirlerin bir an önce alınması oldukça önemlidir. Bu şekilde öğrencinin hem akademik beceriler hem de okula ve sosyal çevreye uyumu konusunda erken destek sağlanmış olur. Uzmanların görüşüne göre özel öğrenme güçlüğü olduğundan şüphelenilen bir öğrencinin 1. sınıfın sonunda ya da 1. sınıfın ortasında yönlendirilmesinin daha sağlıklı olacağı şeklindedir. Öğrencilerin okula uyum sürecinin atlatılması harflerin ve sayıların öğrenilmesinden sonra yapılacak gözlemlerin daha doğru olunacağı söylenilmektedir. Çünkü özel öğrenme güçlüğü somut olarak harfleri karıştırma, noktalama yanlışları, sayıları karıştırma, saat ve mevsimlerin öğrenilmesinde güçlükler şeklinde kendisini göstermektedir. Öğretmenlerden altısı özel öğrenme güçlüğü çeken bir öğrencinin yönlendirmesinin birinci sınıfın ilk aylarında ikisinin ise ana okulda yapılmasının daha sağlıklı olacağı yönünde görüş bildirmiştir. İlk aylarda öğrencinin okula uyum süreci olarak görüldüğünden bu süreçte yapılan yönlendirmeler çok doğru kabul edilmemektedir. Bu görüşün dışında birinci sınıfın ortası, sonu, ikinci sınıf ve yönlendirilmesinin daha sağlıklı olacağı yönünde de görüşler bildirilmiştir. Konuyla ilgili olarak elde edilen bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların "öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin hangi sınıf düzeyinde yönlendirilmesi gerektiği" sorusuna verdikleri cevapların dağılımı.

	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	Ö11	Ö12	F
Ana okulda			✓		✓								2
1.sınıfın başında	✓	✓		✓		✓				✓		✓	6
1.sınıfın II. döneminde									✓		✓		2
1.sınıfın sonunda								✓					1
2.sınıfta							✓						1

Yukarıdaki tablodan da anlaşıldığı üzere öğretmenlerin çoğu erken tanının önemli olduğu konusunda görüş belirtmiştir. Bununla ilgili bazı öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö4: *“Birinci sınıfta yönlendirmek gerekiyor. Örneğin 4.sınıf öğrencim okumada çok geride aile durumu kabul etmiyor, örtbas edilmiş ve kritik çağı kaybettiği için okumada sıkıntılar devam ediyor. Çocuğa uygun erken eğitimin olması gerekiyor.*

Ö12 *’ Erken yapılan yönlendirme her zaman sağlıklıdır. Çünkü öğrenci için bir tedbir alınacaksa geç kalmayacağız ve öğrenciye daha çok yardımcı olabileceğiz. Diğer türlü öğrenci geç kalmış olacak.’* şeklinde görüş bildirmiştir.

Bu konuda görüş bildiren öğretmenlerden Ö9 ise bu konudaki düşüncelerini *“birinci sınıfın ikinci döneminde yapılacak bir yönlendirmenin daha sağlıklı olacağını düşünüyorum. Çünkü o zamana kadar harfler bitmiş oluyor. Basit düzeyde okuduğunu anlama etkinlikleri yapmaya başlıyorum. Örneğin ‘Ayşe’nin annesi kırmızı toka aldı’ cümlesini okuyoruz. Öğrenciye ‘Toka ne renkti, tokayı kim aldı?’ şeklinde sorular soruyorum. Çocuk bunlara cevap veriyorsa okuduğunu anlıyor derim. Ama çocuk bırakın onu harfleri bile hala tanımuyorsa o zaman bir sıkıntı olduğunu ve yönlendirmem gerektiğini düşünürüm.’* şeklinde belirtmiştir.

Katılımcılara *“öğrenme güçlüğü tanısı olan öğrencilerle yapılacak eğitim faaliyetlerine ilişkin kendinizi yeterli görmekte misiniz?”* şeklinde bir soru yönlendirilmiştir. Aşağıdaki tabloda öğretmenlerin cevapları verilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların yeterlilik algılarına ilişkin cevaplarının dağılımı

	Yeterli Hissediyorum (f=1)	Yeterli Hissetmiyorum (f=11)
Katılımcılar	Ö7	Ö1,Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö8,Ö9, Ö10,Ö11,Ö12

Öğretmenlerden yalnızca bir kişi kendini yeterli gördüğünü belirtmiştir. Geriye kalan diğer öğretmenler ise kendilerini yetersiz hissettiklerini ve diğer öğrenciler için yaptıkları eğitim faaliyetlerinden farklı olarak; daha sık tekrar ve birebir eğitim faaliyetlerinde bulduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin birçoğu bu öğrencilerin sınıf ortamında arkadaşları ile aynı hızda ilerleyemediğini bu sebeple geri kaldıklarını belirtmiştir. Bu yüzden bu öğrencilerle yapılacak birebir eğitimin öğrencinin kendi hızında ilerlemesine olanak sağlayacağından çok kıymetli olduğunu ifade etmişlerdir. Bununla birlikte ilkokul çağında olduklarından ve henüz soyut işlemler dönemine geçemediklerinden dolayı akranlarına verilen eğitime oranla daha çok somutlaştırılarak verilen bir eğitimin daha faydalı olduğu da belirtilen ifadeler arasındadır. Bunun yanı sıra düzenli tekrarların yapılması, öğrenciyi sınıf ortamında daha aktif hale getirecek etkinliklerin yapılması ve aile ile işbirliği halinde olunması da gelen cevaplar arasında bulunmaktadır. Fakat yukarıda bahsedilen bütün öğretim tekniklerini zaten diğer çocuklar için de yaptıklarını, bu öğrenciler için yaratıcı eğitim teknikleri bulmakta zorlandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerden 11’ i yukarıda bahsettikleri eğitim öğretim yöntemlerini ilkokulda okuyan her öğrenci için zaten uyguladıklarını, özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerde bu yöntemlerden çok da farklı bir şey bulamadıklarını ve bu sebeple kendilerini yetersiz hissettiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin beşi de bu öğrencilerle çalışırken çok sabırlı olunması gerektiğini, öğrencinin hızının yavaş olabileceği durumunun kabul edilip, öğrencinin hızında ilerlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu konudaki görüşlerini Ö11 *’ Bu öğrencilerin eğitimi konusunda kendimi yetersiz hissediyorum. Bu öğrencilerle çalışırken çok fazla somutlaştırma yapıyorum. Diğer bütün öğrencilerim için somutlaştırma yapıyorum ama bu çocuklarda daha fazla somutlaştırma gerekiyor. Kuru kuru değil de oyun oynatarak, etkinlik yaptırarak, video izleterek, şarkı dinleterek öğretmek gerekiyor. Benim bunları yapacak zamanım yok. En önemli şey de sürekli tekrar yapılması. Bu çocuklar çok unutkan oluyorlar. Mesela benim sınıftımdaki öğrenciye defalarca noktadan sonra büyük harf geldiğini söyledim.*

Her seferinde ilk defa duymuş gibi şaşırıyor. Gerçekten kendimi çok çaresiz hissettiğim oluyor' şeklinde ifade etmiştir. Ö10 ise bu konudaki görüşlerini 'Kendimi yeterli hissetmiyorum. Sınıfım çok kalabalık 35 öğrencim var. Bu öğrenci sınıfta hiçbir şey öğrenmiyor. Ben ancak sınıf dışında vaktim olursa birebir bir şeyler öğretmeye çalışıyorum. Birebir eğitimle ancak öğrenirler. Her şeyden önemlisi de sabır. Bu çocuklara gerekirse yüz defa anlatacaksın. Bence bu çocuklar için özel öğretmenler olmalı.' şeklinde ifade etmiştir. Ö7 ise bu konudaki düşüncelerini 'Evet kendimi yeterli hissediyorum. Destek eğitim ve ailenin çocuğa ders konusunda yardımı da çok önemli. Bu çocuklara destek eğitim verdikten sonra çok faydasını gördük. Birebir ders anlatıyorsun' şeklinde ifade etmiştir.

Katılımcıların öğrenme gücüğü tanısı almış bir öğrencinin yeterli düzeyde desteklenmesi durumunda akademik olarak akranlarının düzeyine ulaşacak zihinsel kapasitelerinin olup olmadığına ilişkin bilgilerine başvurulmuştur. Öğretmenlerden 6'sı özel öğrenme gücüğü tanısı almış öğrencilerin yeterli düzeyde desteklendikleri takdirde akademik açıdan akranlarına ulaşabilecek yeterli zihinsel kapasiteye sahip olduğunu belirtirken, 4'ü ise bu durumun mümkün olmadığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Bununla birlikte özel öğrenme tanısı olduğu halde kimi öğrencilerin akademik olarak akranlarını yakalayabildiğini kimilerinin ise yakalayamadığını da belirten öğretmenler de olmuştur. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıdaki tabloda verilmeye çalışılmıştır.

Tablo 7. Katılımcıların öğrenme gücüğü tanısı olan bir öğrencinin yeterli düzeyde desteklenmesi durumunda akranlarının seviyesine ulaşip ulaşmayacaklarına ilişkin verdikleri cevaplar.

Cevaplar	Öğretmenler	f
Ulaşır	Ö1, Ö3, Ö5, Ö6, Ö11, Ö12	6
Ulaşamaz	Ö2, Ö4, Ö9, Ö10	4
Bazıları ulaşır, bazıları ulaşamaz	Ö7, Ö8	2

Bu konuda Ö8 ' Ulaşan da var ulaşmayan da var. Bazı öğrenciler var ki sadece okuma yazma öğretebiliyoruz. Mesela çarpmayı mı öğreteceğiz. Orda tıkanan var. Bir türlü çarpmayı öğretilmediğim öğrenci oldu. Ama akranları seviyesine ulaşan hatta onlardan daha başarı olan öğrencim de oldu.' şeklinde görüş bildirdi. Ö7 bu konuda ' Sadece bu öğrenciler için değil bütün öğrenciler için söylüyorum bireysel farklar mevcuttur. Sadece bu öğrenciler ile değil diğer bütün öğrencileri de desteklersek aynı seviyeye ulaşamayanlar olacak. Hepsi için kesin bir şey söyleyemem. Kimileri ulaşamayabilir. Ama benim gözlemim çoğunlukla ulaştıkları yönünde.' şeklinde ifade etmiştir. Ö12 ise bu konudaki görüşlerini 'Çok geç ve zor da olsa ulaşırlar. Ama gerçekten çok ciddi bir destek gerekli. Çünkü gerçekten bu çocuklar çok zor öğreniyorlar' şeklinde ifade etmiştir. Ö11 bu konudaki düşüncesini ' Evet, yeterli düzeyde desteklenirse akranları seviyesine ulaşabilir, fakat bu desteğin daimi olması gerekir. Bu desteği kestiğiniz anda öğrencinin akademik başarısında ciddi bir düşüş olacaktır. Çünkü bu öğrenciler çok unutkanlar ve en önemlisi sürekli desteklenmesi gereken öğrenciler' şeklinde ifade etmiştir. Yukarıdaki görüşlerin haricinde bu çocuklar ne düzeyde desteklenirse desteklensin, çoğunlukla akranları seviyesine ulaşamaz şeklinde görüş bildiren öğretmenler de olmuştur. Bunlardan Ö10 ' Hiç sanmıyorum. Akranları seviyesine ulaşamazlar, zihinsel kapasiteleri düşük çünkü' şeklinde ifade belirtmiştir. Daha önce de belirtildiği üzere özel öğrenme gücüğü olan öğrencilerin zihinsel bir gerilikleri söz konusu değildir. Bu öğrenciler normal ve normalin üstünde bir zekaya sahip olabilir ve akademik olarak akranları seviyesine ulaşacak zihinsel kapasiteleri vardır. Fakat öğretmenlerden dördü bu öğrencilerin zihinsel kapasitelerinin akranlarına göre düşük olduğu şeklinde yanlış bir algıya sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Katılımcılara öğrenme güçlüğü olgusu etrafında düşünülebilecek olan disleksi, disgrafi, dispraksi ve diskalkuli kavramlarına ilişkin daha önce bu kavramları duyduunuz mu?’ şeklinde soru iletilmiştir. Aşağıdaki tabloda katılımcıların ilgili soruya verdikleri cevaplar kategorize edilmiştir.

Tablo.8 Katılımcıların “daha önce disleksi, diskalkuli, disgrafi ve dispraksi kavramlarını duyduunuz mu?” sorusuna ilişkin verdikleri cevaplar

Kavramlar	Duydum, Anımsamıyorum	Duymadım	Duydum, Biliyorum Doğru Yanıt
DİSLEKSİ	7	2	3
DİSKALKULİ	-	12	-
DİSGRAFİ	-	12	-
DİSPRAKSİ	-	12	-

Öğretmenlerin 10’ u disleksi kavramını duyduklarını diğer kavramları ise daha önce duymadıklarını belirtmişlerdir. Disleksi kavramını açıklarken okumada ve yazmada öğrencinin zorlandığını, büyük harf küçük harf hataları yaptıklarını, noktalama işaretlerini öğrenmede sıkıntı yaşadıklarını belirten 3 öğretmen olmuştur. Ö2: “Okuma, yazma ve harfleri karıştırma gibi türlerinin olduğunu biliyorum, disleksi kavramını daha çok duyuyoruz diğerlerini duymadım, pek bilgi sahibi değilim.” Verilen yanıtlar tüm olarak değerlendirildiğinde katılımcı öğretmenlerin öğrenme güçlüğüne yönelik kavramsal bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu sonucuna varılabilir. Katılımcılara lisans eğitiminizde öğrenme güçlüğüne ilişkin teorik ve uygulama bağlamında eğitim alıp almadıkları ve şayet eğitim almışlar ise ne denli yeterli gördükleri sorusu yöneltilmiş, verilen cevaplar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 9. Katılımcıların lisans eğitiminizde öğrenme güçlüğüne ilişkin teorik ve uygulama bağlamında eğitim alıp almadıkları ve şayet eğitim almışlar ise ne denli yeterli gördükleri sorusuna verdikleri cevaplar

	Aldım, yeterli değil	Aldım, yeterli	Almadım
Ö1			✓
Ö2	✓		
Ö3			✓
Ö4			✓
Ö5	✓		
Ö6			✓
Ö7			✓
Ö8			✓
Ö9			✓
Ö10			✓
Ö11			✓
Ö12			✓
TOPLAM	2	0	10

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere, öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu üniversite yıllarında böyle bir eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. Bazıları ise özel öğrenme güçlüğüne yönelik olarak doğrudan bir ders başlığı adı altında değil de ‘Özel Eğitim’ dersi kapsamında eğitim aldıklarını fakat verilen bu eğitimin de sadece teorik ve yüzeysel olduğundan dolayı yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerden Ö10 ‘ Ben 25 yıllık bir

öğretmenim. Üniversiten mezun olduğum zamanı bile hatırlamıyorum ki kaldı ki böyle bir eğitim alıp almadığımı hatırlayayım. Almadığımı düşünüyorum.' şeklinde belirtti. Ö8 ise ' O kadar uzun yıllar oldu ki üniversiteden mezun olalı. Almışsam bile hiçbir şey hatırlamamam çok normal. Ne biliyorsak mesleki deneyimimizle öğrendik. Ama böyle eğitimlerin verilmesi bize de çok faydalı olacaktır. Kendi başımıza bir şeyler öğrenmeye çalışıyoruz' şeklinde ifade etti.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmamızın temel amacı Siirt ilinde çalışmakta olan sınıf öğretmenlerinin özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere yönelik yeterliliklerinin belirlenmesidir. Öncelikle öğretmenlerin hizmet yılları ve meslek hayatlarında özel öğrenme güçlüğü tanısı almış öğrencisi olup olmadığı araştırılmış, özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin özelliklerinin öğretmenlerin bakış açısından, neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çalışma yılları 5-24 arasında değişmekte olup bu öğretmenlerin tümü meslek hayatlarında öğrenme güçlüğü olan öğrencilerle karşılaştıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcılar öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin özelliklerini; düşük akademik başarı, düşük öğrenme hızı, akranlarına göre düşük algılama seviyesi ve hatırda tutmada güçlük, iletişim bozukluğu, düşük motor beceriler ve zihinsel gerilik şeklinde betimlemişlerdir. Bunların yanında öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin dikkatsiz ve derse karşı ilgisiz oldukları, özgüvenlerinin düşük olduğu, geç ve güç öğrendiklerinden dolayı akademik becerilerde akranlarından geri kaldıkları da vurgulanmıştır. Öğretmenlerden birkaçı özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerinin okurken ve yazarken harflerin yerlerinin karıştırdıklarını, yavaş okuyup yavaş yazdıklarını ifade etmiştir. Yine öğretmenlerden bazıları özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin özellikleri arasında donuk ve anlamsız bakışları olduğunu da belirtmiştir. Yukarıdaki ifadelerden de anlaşıldığı üzere sınıf öğretmenleri özel öğrenme güçlüğü kavramını tam olarak bilmedikleri ve zihinsel engellilik türü ile çokça karıştırdıkları görülmektedir. Oysa özetle öğrenme güçlüğü dinleme, konuşma, basit okuma, anlama, aritmetik hesap yapma, matematiksel mantık kurma ve yazılı anlatımda bozulma ile giden bir takım temel aktivitelerdeki bozulmayı ifade eder. Sınıf öğretmenlerinin öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin özellikleri ile ilgili genel olarak yüzeysel ve yanlış bilgi sahibi oldukları anlaşılmaktadır. Bu aşamada verilen cevaplar araştırmadaki diğer sorulara verilen cevaplarla birlikte düşünüldüğünde öğretmenlerin öğrenme güçlüğü konusunda yeterli düzeyde olmadıklarını gösterebilmektedir.

Sınıf öğretmenleri özel öğrenme güçlüğü çektiğini düşündükleri öğrencilerinin yönlendirilmesi ile ilgili; çoğunlukla bu konuda bilgi sahibi olmadıklarını ve rehber öğretmenden bilgi alarak bu süreci yürüttüklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden bazıları ise yönlendirilmesi yapılması gereken kurumlarla ilgili bilgileri olmadığını ve bu öğrencileri yönlendirirken rehber öğretmene bildirdiklerini, sonraki süreci hiç takip etmediklerini belirtmişlerdir. Bunun yanında öğretmenlerden çok azı RAM ve hastane ile irtibata geçtiklerini ifade etmiştir. Sonuç olarak öğretmenlerin bu öğrencilerin yönlendirilmesi konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Sınıf öğretmenlerinin öğrenme güçlüğü çektiğinden şüphelenilen öğrencilerin hangi sınıf düzeyinde yönlendirilmesinin daha sağlıklı olacağı yönündeki görüşleri ise, özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin erken tanılanması ve buna yönelik olarak gerekli tedbirlerin bir an önce alınması şeklindedir. Okula yeni başlayan bir öğrenci okula uyum sağlamada güçlük çekebilir bunun sonucu olarak derslerde başarısız olabilir. Öğrenci için gerekli oryantasyon çalışmaları yapıldığı takdirde öğrencinin akademik başarısızlığı devam ediyor ve yukarıda ifade edilen özel öğrenme

güçlüğü çeken öğrencilerin özellikleri de mevcutsa bir an önce yönlendirilmesi ve gerekli tedbirlerin ivedilikle alınması sağlıklı olacaktır. Özel öğrenme güçlüğü tanısı almış öğrencilerin yeterli düzeyde desteklendiğinde akranları seviyesine ulaşacak zihinsel potansiyele sahip olup olmadıkları yönündeki soruya öğretmenlerin neredeyse yarısı ulaşamaz cevabını vermiştir. Bu durum öğretmenlerin özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin zihinsel olarak geri oldukları yönündeki yanlış bilgilerinden kaynaklandığı şeklinde değerlendirilmiştir. Genel anlamda araştırmamızdaki bulgular literatürle çelişmemektedir. Başar ve Göncü' nün (2018) 'Sınıf Öğretmenlerinin Öğrenme Güçlüğüyle İlgili Kavram Yanılgılarının Giderilmesi ve Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi' adlı çalışmalarında yaptıkları ön testte sınıf öğretmenlerinin özel öğrenme güçlüğü ile ilgili bilgilerinin oldukça eksik olduğu görülmüştür. Ayrıca Kuruyer ve Çakıroğlu'da (2017) yaptıkları araştırmalarında sınıf öğretmenlerinin özel öğrenme güçlüğüne yönelik kavram yanılgıları ve yanlış bilgileri olduğu aynı zamanda metodolojik ve uygulamaya dönük bilgi birikimlerinin yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır.

Araştırmamızdaki diğer bulguları destekleyen en önemli veri ise öğretmenlerin özel öğrenme güçlüğüne yönelik olarak genellikle hizmet öncesi bir eğitim almadıkları ve üniversiteden aldıkları eğitimin yüzeysel, teorik olduğu ve kalıcı olmadığını düşündükleri şeklindeki ifadeleridir. Bazı öğretmenler, bu konuda hizmet içi eğitim almadıklarını, bazıları ise hizmet içi eğitim almasına rağmen; bu eğitimleri zaman, plan ve kapsam bakımından yetersiz gördüklerini ifade etmişlerdir. Bu durumda öğretmenlere bu konuda hizmet öncesi eğitimin daha kapsamlı ve uygulamaya dönük olması, hizmet içi eğitimlerin de eğitim programının geniş zaman aralığında ve eğitim programının kapsamlı, uygulamaya dönük olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Altun ve Uzuner'de (2016) yaptıkları araştırmalarında öğretmenlerin öğrenme güçlüğü konusunda öğretmenlerin hizmet içi eğitim almaları yönündeki gerekliliğini vurgulamışlardır.

ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

1. Öğrenme güçlüğü olan öğrencilere yönelik olarak öğretmenlere ve velilere yönelik daha kapsamlı eğitimler düzenlenebilir. Alanında uzman yetkililer tarafından hizmet içi eğitim kursları, eğitim seminerleri düzenlenebilir ve sınıf öğretmenlerinin söz konusu öğrenciler ile ilgili olarak kaygılarını giderebilecek çalışmalar yapılabilir.
2. Erken tanı ve erken eğitimin önemine dikkat çekerek, öğrencilerin zamanında fark edilmesi, gerekli önlem ve müdahalelerin yapılması amacı ile okullarda özellikle 1.sınıf düzeyinde uzman bir ekip tarafından taramalar yapılabilir.
3. Öğretmenlere lisans düzeyinde öğrenme güçlüğü konusunda teorik ve uygulamalı dersler verilebilir. Başka bir ifade ile öğretmenlerin söz konusu öğrencilerle karşılaşması halinde ne yapmaları gerektiği noktasında donanımlı olmaları mesleğe başlamadan önce sağlanabilir.
4. Veliler ve öğretmenler özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerle daha yakından ilgilenmelidir. Çünkü öğrencinin sahip olduğu güçlükler yakın bir ilgiyi gerektirebilir. Sınıf öğretmenleri öğrencilerin velilerini bilgilendirerek, özel eğitim derslerinin gerekliliği vurgulanmalıdır.
5. Sınıf öğretmenleri özel öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin yönlendirilme süreci ve RAM'ın işleyişi konularında RAM personellerince bilgilendirilebilirler.

6. Üniversite okul işbirliğine dayalı çalışmalar yürütülüp, özel öğrenme güçlüğüne giderme konusunda çeşitli müdahale programları geliştirilmeli ve deneysel çalışmalarla öğretmenlere destek olunabilir.

KAYNAKLAR

- Akçin, N. (2009). Öğrenme güçlüğü gösteren çocukların yazma sürecinde gösterdiği özellikler, *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 29, 5-8.
- Akın, A., ve Sezer, S. (2010) Diskalkuli: matematik öğrenme bozukluğu. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 126-127, ss. 41-48.
- Altun, T., ve Uzuner, F.(2016). Sınıf Öğretmenlerinin Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerin Eğitimine Yönelik Görüşleri, *The Journal of Academic Social Science Studies*,44,33-49.
- Başar, M., ve Göncü, A. (2018) Sınıf Öğretmenlerinin Öğrenme Güçlüğüyle İlgili Kavram Yanılgılarının Giderilmesi ve Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,33(1), 185-206.
- Bingöl, A. (2003). Ankara'daki ilkokul 2. ve 4. sınıf öğrencilerinde gelişimsel disleksi oranı. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 56 (02), 67-82.
- Bowe, F. (2005). *Making inclusion work*. New Jersey:Pearson Education, Inc.
- Corbin, J. M., & Strauss, A. C. (2007). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Thousand Oaks, CA: Sage Publication.
- Doğan, H. (2012). Özel Öğrenme Güçlüğü Riski Taşıyan 5-6 Yaş Çocukları İçin Uygulanan Erken Müdahale Eğitim Programının Etkisinin İncelenmesi.(Yayımlanmış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Graham,S., Haris, K.R., Reid, R., & Kandel, M. (2006). Children with learning disabilities. In. E.L.Meyen & Y.N. Bui (Eds), *Exceptional children in today's schools: What teachers need to know*. Love Publishing Company
- Güzel, Ö. R. (2008). Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerin Okuma Hızlarının Metinlerde Karşılaştırılması, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 136,25-30.
- Hallahan, D.P., & Kauffman, J.M. (1978). *Exception children: Introduction to special education*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Korkmazlar, Ü. (2008). Özel Öğrenme Güçlüğü 1.2. Düzey seminer notları. İstanbul.
- Kuruyer, H., ve Çakıroğlu, A. (2017). Sınıf Öğretmenlerinin Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerin Eğitsel Değerlendirme ve Eğitimsel Müdahale Sürecinde Görüş ve Uygulamaları, *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12 (28), 539-555.
- Kuzucu, Y.(2014). *Küçükler için büyüklere çocuk ergen ruh sağlığı*, Ankara: Pegem Akademi
- Lerner, J. (2000). *Learning disabilities. theories, diagnosis, and teaching strategies*. Boston: Houghton Miffling Company.
- Neuman, W. L. (2006). *Social research method: Qualitative and quantitative approaches*. Bacon USA: Pearson Education.

- Özen, K.(2015). Özel öğrenme güçlüğü tanısı almış 7-9 yaş çocukların geliştirdikleri zihin kuramı yeteneklerinin sağlıklı gelişim gösteren grup ile karşılaştırılması, *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1, 558-576.
- Özyürek, M. (2009). Öğrenme güçlüğü olan çocukların eğitimi. G. Akçamete, (Ed.), *Genel eğitim okullarında özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim*. (1.baskı) içinde (315-336). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Polat, E. (2013). Özel Öğrenme Güçlüğü Yaşayan Öğrenciler İçin Web Destekli Uyarlanabilir Öğretim Sistemi Tasarımı. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Saraç, S. (2014). Okuma güçlükleri ve disleksi. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 34(1), 71-77.
- Şahin, S. (2010). Öğrenme güçlüğü olan çocuklar ve eğitimleri. N. Baykoç, (Ed.), *Öğretmenlik programları için özel eğitim*. (1.baskı) içinde (197-207). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, M. (2013). Yazma güçlüğü (disgrafi) olan bir ilkokul 2. sınıf öğrencisinin el yazısı okunaklığının geliştirilmesi: eylem araştırması. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (6), 281-310.
- Yiğiter, S. (2005). Sınıf Öğretmenlerinin Özel Öğrenme Güçlüğüne İlişkin Bilgi Düzeyleri İle Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Kaynaştırılmasına Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.